

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Lausunto 19/1995 vp

Hallituksen esitys 161/1995 vp

Talousvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 19 päivänä loka-kuuta 1995 hallituksen esityksen 161/1995 vp laeiksi patenttilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa talousvaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Ben Rapinoja kauppa- ja teollisuusministeriöstä, kansliapäällikkö Kirsti Rissanen ja lainsäädäntöneuvos Sten Palmgren oikeusministeriöstä, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki, oikeustieteen tohtori Ora Meres-Wuori ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotettavat muutokset perustuvat pääsääntöisesti Euroopan patenttisopimuksen määräyksiin. Muutokset ovat välttämättömiä Suomen liittymiseksi sopimukseen. Patenttilaissa säädettäisiin toimivaltaisesta tuomioistuintesta eurooppapatenttia koskevissa oikeudenkäynneissä ja eurooppapatenttia koskevien tuomioiden täytäntöönpantavuudesta sekä eurooppapatenttia koskevasta hakemusmenettelystä ja sen myöntämisestä ja voimaansaattamisesta.

Euroopan patenttisopimukseen liittyminen merkitsisi, että patentinhakija voi hakea myös Suomea koskevaa eurooppapatenttia Euroopan patenttivorastosta. Eurooppapatentin voimaansaattamisen edellytyksenä Suomessa olisi, että patentin suomenkielinen käännös toimitetaan patentti- ja rekisterihallitukselle.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Esityksen kytkennät Maailman kauppajärjestön perustamissopimukseen liittyvään TRIPS-sopimukseen merkitsevät sitä, että lakien tulisi tulla voimaan 1.1.1996.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa mainitaan, että kun Euroopan patenttisopimus ei anna mahdollisuutta vaatia eurooppapatenttia koskevien asiakirjojen käännöksiä suomeksi ja ruotsiksi, niin joudutaan hallitusmuodon 14 §:n kannalta tulkinnanvaraiseen ratkaisuun. Tästä syystä on pidetty tarpeellisena hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto.

Valiokunnan kannanotot

Patenttilakiehdotuksen eurooppapatenttia koskeva 9 b luku on valtiosääntöoikeudellisesti huomion arvoinen, koska Euroopan patenttivorasto voi myöntää eurooppapatentin Suomea koskevana ja tällä sekä viraston muillakin toimenpiteillä on Suomessa valtiosisäisiä oikeusvaikutuksia. Tällaisen toimivaltajärjestelyn voidaan ymmärtää sivuavan hallitusmuodon 1 ja 2 §:ää, joskaan valtiosisäisen oikeusvaikutuksen tunnustaminen toisen valtion viranomaisen tai kansainvälisen järjestön toimielimen päätökselle ei lähtökohtaisesti eli jo menettelytyyppinä sinänsä ole ristiriidassa valtiosääntöön sisältyvän suvereniteettivaatimuksen kanssa.

Euroopan patenttivoraston toimivalta koskee patenttiasioita. Keksintöjen merkitys ylittää monesti kansalliset rajat, minkä vuoksi on ymmärrettävää ja tavoiteltavaa, että niiden patentoimista varten on olemassa yksittäistä valtiota laajempi alue ja että tällä alueella viranomaistoimivalta kuuluu erityiselle toimielimelle. Euroopan patenttivoraston ja suomalaisen patenttivoraston toimivaltasuhteet olisi järjestetty patenttiasioiden luonteen kannalta tavanomaisena pidettävällä tavalla. Valiokunta katsoo, ettei Euroopan patenttivoraston toimivallan hyväksymisessä esillä olevan asiaryhmän erityisluonteen vuoksi ole kysymys perustuslain vastaisesta toimivallan siirrosta kansainvälisen järjestön toimielimelle.

Patenttilakiehdotuksen 70 h §:n 1 momentin mukaan eurooppapatentilla ei ole oikeusvaikutusta Suomessa, jollei hakija tai patentinhaltija ole antanut patenttivoranomaiselle suomenkielis-

tä käännöstä patentin myöntämisen perusteena olevista asiakirjoista. Pykälän 3 momentin perusteella patenttiviranomaisen on huolehdittava, että eurooppapatentin patenttivaatimukset ovat tarvittaessa saatavilla myös ruotsin kielellä.

Hallitusmuodon 14 §:n 2 momentin mukaan lailla turvataan jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia. Tämän perustuslainkohdan kannalta on olennaista, että 70 h § estää ruotsinkielistä hakijaa tai patentinhaltijaa käyttämästä suomalaisessa viranomaisessa omaa kieltään. Tällainen sääntely on ristiriidassa perustuslain kanssa (ks. myös PeVL 1/1967 vp). Ristiriita on kuitenkin poistettavissa lisäämällä pykälän 1 momenttiin esimerkiksi seuraava virke: ”Jos hakijan tai patentinhaltijan oma kieli on ruotsi, voi käännös kuitenkin olla ruotsinkielinen.” Ulkomaalainen yhtiö voisi näin jättää ruotsinkielisen käännöksen, mikäli sen pöytäkirjakieli on ruotsi; tytäryhtiöllä tätä mahdollisuutta ei olisi, jos emoyhtiön kieli on muu kuin ruotsi. Vastaavaan tapaan olisi muutettava myös pykälän 3 momenttia ja 70 n §:ää.

Euroopan patenttisopimuksen 65 artiklan mukaan jäsenvaltiot, joissa on useampi kuin yksi virallinen kieli, voivat vaatia käännöstä jollain maan virallisista kielistä tai niistä määrätyllä yhdellä kielellä. Sopimus ei siten edellytä tässä kysymyksessä esityksen mukaista, edellä perustuslain vastaiseksi todettua ratkaisua, vaan sallisi

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1995

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Häkämies, varapuheenjohtaja J. Koskinen, jäsenet Helle, Kor-

myös vaihtoehdon, joka vastaisi hallitusmuodon 14 §:n 2 momenttia. Näin muodoin edellä todettu ristiriita perustuslain kanssa ei aiheudu kansainvälisestä sopimuksesta, vaan johtaa valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n eikä 69 §:n soveltamiseen.

Ehdotetut muutokset ovat esityksen mukaan välttämättömiä Suomen liittymiseksi Euroopan patenttisopimukseen. Lisäksi esitykseen sisältyvät TRIPS-sopimuksen edellyttämät patenttilain muutokset. Näistä TRIPS-sopimus on hyväksytty eduskunnassa osana Maailman kauppajärjestön perustamissopimusta. Euroopan patenttisopimuksen hyväksymistä koskevaa pontta ei, kuten ei itse sopimustekstiäkään, sisälly käsiteltävänä olevaan esitykseen. Perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä, että asiasisältöisiä voimaansaattamislakeja käytettäessä myös sopimuksen hyväksymisestä päätetään nimenomaisesti eduskunnassa (vrt. UaVL 2/1987 vp).

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että 2.—4. lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja

että 1. lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, jollei valiokunnan siitä tekemää valtiosääntöoikeudellista huomautusta oteta asianmukaisesti huomioon.

keaoja, H. Koskinen, Kurola, J. Leppänen, Prusti, Puhjo ja Veteläinen sekä varajäsenet Juurola ja Kuosmanen.